

UN TEATRU NOU CU STRĂVECHI TRADIȚII

Arta teatrală în Republica Populară Chineză îmbină, în forme artistice variate și proprii fiecărei provincii, drama muzicală, opera clasică și teatrul de proză.

Născută în urmă cu mai bine de o mie de ani, drama muzicală își are izvoarele în străvechile legende mitologice și în basmele populare. În cursul evoluției sale, ea s-a îmbogățit cu drame care aveau o puternică legătură cu realitatea (cum sînt, de pildă, dramele istorice, dramele familiale și judiciare), precum și cu un număr mare de comedii satirice denumite „Tsa”. Dramele muzicale sînt scrise într-o limbă populară și sînt susținute, în desfășurarea lor, de muzică și cîntece, elemente ce fac parte integrantă din dramă. Ideea de bază comună dramelor muzicale este lupta dintre bine și rău, luptă în care triumfă binele, adevărul și dreptatea. Personajele acestor drame sînt: soții credincioase și magistrați integri (ca în piesa *Ch'in Hsiang-lieng* — operă locală din nord), sau tineri îndrăgostiți (ca în piesa *Zeîta coboară din cer*), sau haiduci (ca în piesa *Povestea generalului care s-a făcut haiduc*). Spectatorul chinez este un participant activ la întîmplările la care asistă. El cunoaște pe de rost textele și cîntecele, subliniază în jocul protagoniștilor prin exclamații entuziaste fiecare gest, a căruia semnificație o cunoaște și recunoaște după culoarea măștilor care marchează caracterele personajelor. Muzica, stridentă pentru neinițiați, este armonioasă pentru spectatorul chinez, familiar cu toate nuanțele și toate subtilitățile ei. Drama muzicală de veche tradiție este foarte îndrăgită de poporul chinez.

Spre deosebire de drama muzicală, opera clasică Ching Hsi (opera din Pekin) datează numai de pe la începutul secolului al XIX-lea. Sinteză a tuturor operelor locale, mijloacele ei de expresie, de o rară perfecțiune tehnică, sînt mult evoluat față de drama muzicală. Opera din Pekin se caracterizează prin folosirea limbii literare, poetice, prin ritmuri muzicale deosebite de cele întîlnite la operele locale, prin dansuri acrobatiche, prin somptuozitatea costumelor, prin machiajul care amintește de celebrele emailuri policrome de sub dinastia Ming, și mai ales prin măiestrită interpretare a actorilor, deopotrivă de buni cîntăreți, acrobați și dansatori. Opera clasică pune în valoare isprăvile popularelor personaje — maimuța Sun și porcul Chun. Aventurile acestora dau loc unei lungi serii de situații comice, de lupte îndrăcite, prilej de acrobații uimitoare pentru marele actor Li San-tsin, în piesa *Regele maimuțelor* — și de apariții fantastice: balauri, zei și zine, spiriduși, vrăjitori.

Opera din Pekin se bucură de o mare popularitate în toată China, datorită numeroaselor turnee întreprinse de marele actor Mei Lan-fan. Creațiile actorului în piesele *Frumusețea împotriva tiraniei* și *Trecătoarea Hung Nai* au ajuns faimoase în toată lumea. Astăzi, minunatele tradiții ale operei clasice au dobîndit o strălucire deosebită, prin interpretarea adînc realistă cu care sînt tratate și prin grija cu care sute de piese, ne jucate zeci și zeci de ani, sînt cercetate, redactate poporului, publicului iubitor de operă. Printre altele au fost readuse pe scenă opere cu conținut revoluționar, ca: *Hua Mu-lan, fiica luptătorului*, *Pescarul și fiica sa* ș.a.

În ultimii cincizeci de ani a apărut o nouă formă de teatru, necunoscut înainte poporului chinez: teatrul de proză.

Născut în timpul și determinat de revoluție, acest teatru a fost din primele sale zile în slujba marii cauze sociale și a jucat un rol deosebit în lupta de eliberare a poporului chinez. Numeroși scriitori și actori au luat parte chiar la luptele dintre anii 1911—1918 și la mișcările revoluționare dintre anii 1919—1949, luptînd împotriva reacționarilor gomindaniști. Mulți dintre acești vajnici patrioți au pierit în temnițele gomindanului, ori împușcați de către dușmani. La conferința ținută la deschiderea primului festival al teatrului chinez, și la care am avut cîntea să fiu invitată, ministrul adjunct al Culturii, Sia Yen sublinia că „istoria teatrului chinez este scrisă cu sîngele poporului chinez”.

Interpreți din „Doamna albă care a fost șarpe”. La mijloc, Mei Lan-fan în rolul Pui Su-ken

Legat prin toate fibrele sale de Partidul Comunist, încă de la înființarea acestuia, în 1921, teatrul de proză a stat în permanență sub îndrumarea partidului. În 1927, noua mișcare teatrală s-a împărțit în două ramuri: una, în regiunea Guansi (majoritatea scriitorilor dramatici aparțineau acestei ramuri), alta întinzându-se în regiunile stăpânite de gomindaniști și alcătuită din numeroși partizani și rezistenți ilegaliști. În 1934, începea Marele Marș al Armatei Roșii împotriva coteropitorilor japonezi sub conducerea lui Mao Tze-dun. Acestui marș legendar, de 25.000 de li, s-au alăturat și scriitorii și artiștii formați și căliți în lupta grea pe care au dus-o ani de-a rândul împotriva dușmanului. În timpul acesta, numeroase trupe de teatru acționau la sate, în uzine, în armată și totodată luau parte la lupte sângeroase. O mare victorie a raportat a 5-a trupă de teatru, care a forțat frontul gomindanului, înaintând până în capitala regiunilor eliberate. Tînărul teatru chinez a luptat cu înflăcărare pentru eliberarea patriei, înfruntînd teroarea albă și grozăviile războiului anti-japonez; neînfricat, mereu în prima linie a frontului, el a luptat și înaripat la luptă și acte de eroism pe ostașii armatei revoluționare, pînă la victoria finală.

Astfel, născut în focul luptelor de eliberare, noul teatru chinez se caracterizează prin spiritul său combativ, agitatoric. Și astăzi, după zece ani de la eliberare, el se află tot în prima linie, alături de întregul popor, în lupta pentru construcția societății socialiste, pentru realizarea marilor idei ale comunismului. În acest scop, el promovează cu curaj o nouă literatură dramatică, literatura care reflectă transformările istorice din Republica Populară Chineză; duce o activitate intensă pentru

atragera maselor largi populare spre teatru și manifestă o grijă permanentă pentru ridicarea nivelului ideologico-artistic al spectacolelor.

Primul Festival Național al Teatrului Dramatic, care a avut loc la Pekin în primăvara anului 1956, a relevat stadiul de dezvoltare al teatrului chinez și perspectivele sale de viitor. Pentru prima oară de la eliberare, peste două mii de artiști, venind din toate provinciile țării, au parcurs mii de kilometri și s-au întâlnit pentru a face un larg schimb de experiență. Trupele de teatru din Hunan, Kansu, Sheniang, Tientzin, Whuan, Shanhai, Fukien, Hopei etc., precum și trupele de teatru aparținând regiunilor autonome igure, mongole, ansamblurile artistice ale minerilor, ale feroviarilor, ale militarilor au prezentat spectacole înfățișând aspecte variate din procesul de industrializare a țării, de transformare socialistă a satului, de reeducare a intelectualității, de promovare a femeilor în munci de răspundere, de educare comunistă a tineretului, în general problemele majore de cea mai stringentă actualitate. Piese prezentate în cadrul festivalului mi-au dat prilejul să constat că teatrul chinez posedă o literatură dramatică de un valoros conținut revoluționar și de o puternică forță de înfruire directă asupra maselor de spectatori, oameni ai muncii.

Una din cele mai valoroase lucrări dramatice pe care le-am văzut în timpul festivalului, *Marele marș*, înfățișează o pagină din grandioasa epopee trăită de poporul chinez în anii invaziei imperialiste, japoneze. Mi s-a relatat că autorul acestei capodopere a literaturii dramatice chineze, Cen Ci-tun, a luat și el parte la acest marș epocal. Suflul eroic, care străbate de-a lungul celor șase acte, și forța de evocare a vajnicilor soldați roșii — muncitori și țărani — care au cucerit pas cu pas regiunile cotoprite de dușmani, produc o profundă impresie. Înfruntând dușmănia naturii: munți sălbatici, prăpăstii de netrecut, avalanșe, torente furioase, stepe aride, mlaștini; suferind de foame și de frig, ei înaintează totuși și nu șovăie. Cuvintele comisarului Li exprimă forța de neclintit a acestei eroice armate: „Sîntem armatele Partidului Comunist. Nu sîntem numai de fier, sîntem și de oțel”. Obstacolele apar unul după altul, primejdiile se țin lanț, luptele sînt tot mai aprige, dar Armata Roșie înaintează, forțează încercuirile, respinge atacurile, sparge fronturile și înalță pretutindeni pe unde trece, steagul roșu al victoriei revoluționare.

Spectacolul, în interpretarea ansamblului artistic al Departamentului politic al armatei populare de eliberare, a prilejuit marelui actor La Ma, o neuitată creație

în rolul comisarului Li. De asemenea, piesa *Groapa Dragonului*, a cunoscutului scriitor Lao Sheh, este una din cele mai reprezentative opere ale dramaturgiei contemporane chineze. Ea își propune să arate cum s-a transformat, după eliberare, viața celor mulți și nevoiași. Autorul zugrăvește în culori necrutătoare traiul inuman îndurat de muncitori în vremea Chinei imperialiste. În cocioabele dintr-o fundătură pestilențială a Pekinului, în care nu pătrunde niciodată soarele, în care oamenii zdrobiți de muncă își încordează puținele forțe ca să supraviețuiască foamei, inundațiilor și bolilor, în această imagine reală a Chinei dinaintea eliberării, pătrund zorii vieții noi, luminind cu nădejde sufletul celor ce-și duc viața în această groapă blestemată. Scînteia vieții libere crește, se întinde și unește la luptă, sporește elanul spre lumină al oamenilor. Eliberarea le va aduce soarele, pîinea, libertatea.

În timpul șederii mele la Pekin, am vizitat locurile pe unde, înainte de eliberare, se căsca adîncă și cutremurătoare, „groapa Dragonului“. Astăzi, „groapă“ este asanată și în locul acesteia s-a ridicat un cartier cu lungi străzi pavate; de-a lungul acestora sînt aliniate mîndre locuințe muncitorești, la ferestrele cărora se răsfață la soare flori și peștișori roșii. Copiii merg la grădiniță, apoi la școală și cînd sînt mai mari-se duc la teatru să vadă *Groapa Dragonului*. Privirea lor se întunecă de umbrele trecutului, dar reveniți în stradă îi întîmpină viața de azi și glasurile de copii care răsună vesele în parcurile peste care ei sînt stăpîni.

Răsfoiesc albumul cu fotografii pe care l-am adus din China. Revăd imagini din multe piese care oglindesc cuceririle poporului chinez: *Cerul senin* de Tsao Yu (cîștigarea savanților la lupta pentru pace); *Dușmanul este același* de Yang Yun-shen (victoria inovatorilor asupra unor conducători de instituții, conservatori și retrograzi); *Ca și frații* de Su I-ping (consolidarea prieteniei între chinezii de naționalitate han și cei de naționalitate hui, rezultat al luptei ce s-a dus împotriva tendințelor de șovinism și naționalism local); *Liu Lien-ying* de Tsui Teh-chih (creșterea conștiinței socialiste a femeilor muncitoare, care au înțeles că fericirea lor personală este legată indestructibil de izbînda socialismului); *Ei nu pot fi opriți* de Chao Yu-hsiang (triumful spiritului de inițiativă și al curajului civic); *Prietenie* de Jen Teh-yao (viața fericită a pionierilor și tineretului).

În afară de bogăția literaturii sale dramatice, teatrul chinez posedă un număr considerabil de talente actricești. În cele aproape 60 de spectacole pe care le-am văzut, am fost uimită de ușurința cu care actorii chinezi trec din viață pe scenă, de organicitatea jocului lor și de sinceritatea cu care își interpretează personajele. Am fost impresionată de însuflețirea cu care artiștii amatori sau profesioniști slujesc noua literatură dramatică, înfățișînd oameni vii și convingători. Datorită talentului și dăruirii lor, am putut cunoaște pe eroii minunați ai Chinei, în piesa *Marele marș*; pe partizanii patrioți, în piesa *Căliți în luptă*; pe muncitorii plini de inițiativă, în piesa *La capătul de est și de vest al tunelului*; pe țăranii a căror conștiință politică ridicată determină salturi mari în transformarea socialistă a agriculturii, în piesa *Apa curge prin lanurile de bumbac*, și pe apărătorii dîrji și vigilenți ai patriei, în piesa *Să fie lumină la graniță*.

Republica Populară Chineză este astăzi un șantier uriaș, în care viața pulsează puternic, un rezervor nestăvilit de eroi ai muncii, izvor bogat de inspirație pentru actorul chinez. Conștient de misiunea pe care o are, el nu precupește nici un efort pentru a-și ridica nivelul artistico-ideologic și pentru a-și perfecționa măiestria. Această problemă, de altfel, preocupă în egală măsură pe toți lucrătorii din domeniul artei. Pentru a îmbogăți căile creației artistice, ei studiază profund operele clasice ale dramaturgiei universale, procedează la schimburi de experiență cu teatrele din țările prietene, dar mai ales caută să-și însușească în mod creator comorile moștenirii lor culturale. Revistele de specialitate analizează periodic procesul de creație artistică, popularizează lucrările teoretice despre teatru, publică lucrări dramatice originale și străine, inițiază discuții în legătură cu preluarea celor mai bune tradiții ale teatrului clasic chinez — problemă care preocupă lumea artistică în cel mai înalt grad

— și dezbăt în mod critic și constructiv, toate problemele legate de creația actoricească, regizorală, scenografică și muzicală. Rezultatele acestei activități sînt din cele mai rodnice, iar prestigiul de care se bucură teatrul dramatic în rîndurile spectatorilor crește din zi în zi. Frumoasele săli de teatru, construite în ultimii ani și care au o capacitate de 2000—2500 de locuri, sînt pline, seară de seară. Tineretul, îndeosebi, este amator de teatru modern; dar el este și un critic sever care pretinde teatrului de proză să fie, din punct de vedere al măiestriei, la înălțimea operei clasice. Exigența de care dau dovadă atît forurile de conducere cît și spectatorii dovedește prețuirea ce o acordă ei teatrului dramatic.

Sărbătorirea celor zece ani de la eliberarea Chinei a fost întîmpinată în Republica Populară Chineză prin numeroase și mari realizări în toate domeniile. Ea a fost desigur un fericit prilej și pentru promovarea multor opere dramatice de valoare. Sînt convinsă că, și de data aceasta, teatrul dramatic și minunații săi artiști s-au aflat, ca de obicei, în prima linie a frontului culturii și artei poporului lor, constructor al socialismului, luptător pentru pace și pentru demnitatea și libertatea omului în lume.

